

Lesław Myczkowski

Wynajmowanie mieszkań spółdzielczych : uwagi na marginesie uchwały SN z dnia 8.IV.1976 r.

Palestra 21/5(233), 53-58

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

był sprawowany w imieniu właściciela przez miejscowe zrzeczenie prywatnych właścicieli domów. Zrzeczenia takie działają na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 23 grudnia 1963 r.,¹⁹ utrzymanego w mocy przez art. 60 ust. 3 prawa lokalowego z 1974 r. Wykładnia celowościowa wskazuje na to, że jeżeli wystąpiły przyczyny uzasadniające przejęcie budynku w zarząd państwowy, to sprawowanie zarządu tym budynkiem przez miejscowe zrzeczenie właścicieli domów nie stoi temu na przeszkodzie. Do usunięcia stwierdzonych zaniedbań w zarządzie budynkiem czynszowym organ administracyjny powinien wezwać w takiej sytuacji właściciela nieruchomości i zarazem to miejscowe zrzeczenie.

Określone racje państwowe powstrzymały naszego ustawodawcę od upaństwowienia prywatnych domów czynszowych jako relikwów systemu gospodarki wolnorynkowej. Socjalistyczne cele gospodarki mieszkaniowej mogły być zrealizowane innymi środkami prawnymi, m.in. przez wprowadzenie publicznej gospodarki lokalami (obecnie: szczególnego trybu najmu lokali i budynków) i reglamentację czynszu najmu lokali. Gospodarka eksploatacyjna prywatnych domów czynszowych jest w dużej części deficytowa. Dopuszczalność przejęcia takich budynków w zarząd państwowy ma zapobiec pogorszeniu warunków mieszkaniowych tych mieszkańców, którzy zamieszkują takie domy, wykazujące wiele cech substandardowych (niedostatecznie wyposażonych) w urzędzenia komunalne. Ten wzgląd społeczny stał się jedyną *ratio legis* przepisów o zarządzie państwowym prywatnych domów czynszowych.

¹⁹ Dz. U. z 1964 r. Nr 1, poz. 2 i z 1965 r. Nr 13, poz. 96.

LESŁAW MYCZKOWSKI

Wynajmowanie mieszkań spółdzielczych

(uwagi na marginesie uchwały SN z dnia 8.IV.1976 r.)

Artykuł omawia zasady wynajmowania mieszkań spółdzielczych przez członków na tle postanowień statutów i art. 147 § 5 ustawy spółdzielczej. Ponadto przedstawiono bliżej zasadę prawną uchwaloną przez SN w dniu 6 kwietnia 1976 r., na marginesie której autor czyni pewne krytyczne uwagi.

Ustawa z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach¹ normuje w sposób szczególny prawa i obowiązki członków dotyczące lokali w domach spółdzielni budownictwa mieszkaniowego. Ustawa — jak powszechnie wiadomo — przewiduje dwa zasadnicze prawa do lokalu: takie mianowicie, jak w spółdzielni miesz-

¹ Dz. U. z 1961 r. Nr 12, poz. 61; zm.: Dz. U. z 1974 r. Nr 47, poz. 281. Ustawę tę będą nazywać dalej „ustawą spółdzielczą” lub wprost „ustawą”.

kaniowej, oraz takie, jak w spółdzielni budowlano-mieszkaniowej.² Potocznie przyjęło się jednak inne nazewnictwo, mówimy bowiem o lokatorskim bądź własnościowym prawie do lokalu spółdzielczego, które to określenia zyskały sobie prawo obywatelstwa również w niektórych aktach normatywnych.³ Z tego względu, mając nadto na uwadze, że takich określeń używa uchwalony w kwietniu 1972 r. statut spółdzielni mieszkaniowej lokatorsko-własnościowej,⁴ w dalszej części artykułu posługiwać się będą nazewnictwem potocznym.

Ustawa zajmuje się kwestią odnajmowania lokali spółdzielczych tylko marginesowo, a mianowicie:

- w art. 134 § 2 pkt 2 stwierdza, że korzystanie z lokali użytkowanych przez członków-osoby fizyczne może mieć miejsce jedynie na podstawie umowy najmu; ustawa dopuszcza wynajmowanie lokali użytkowych również nieczłonkom,
- w art. 147 § 5, dotyczącym lokali własnościowych, przewiduje możliwość wynajęcia całości lub części mieszkania spółdzielczego, ale dopiero po zamieszkananiu w nim członka, który otrzymał przydział,
- w art. 154 zakazuje najemcy lokalu użytkowego podnajmowania go w całości lub części.

Ponadto ustawa wspomina jeszcze o najmie w przepisach dotyczących likwidacji spółdzielni mieszkaniowej stwierdzając tam, że z chwilą przekazania domu na rzecz organizacji społecznej lub rady narodowej spółdzielcze prawa do lokali byłych członków przekształcają się w stosunek najmu (art. 145 § 2). Do najmu lokali spółdzielczych odnoszą się również przepisy szczególne zawarte w art. 26, 41, 61 i 65 pkt 1 prawa lokalowego.⁵

W niniejszym opracowaniu ograniczymy się tylko do sprawy wynajmowania mieszkań przez członków spółdzielni, do której odnosi się — w zakresie lokali „własnościowych” — art. 147 § 5 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach.

Powołany art. 147 ustawy spółdzielczej stwierdza, że „przeniesienie spółdzielczego prawa do lokalu oraz najem całości lub części lokalu nie są dopuszczalne przed zamieszkaniem członka w przydzielonym mu lokalu”. Należy przez to rozumieć, że ustawa wyraźnie przyznaje członkowi spółdzielni prawo odnajmowania lub użyczenia lokalu innym osobom od chwili, gdy objął go w posiadanie i zamieszkał na stałe. Z punktu widzenia tego przepisu dopełnienie obowiązku meldunkowego nie ma decydującego znaczenia, gdyż obowiązek ten dotyczy innej materii (mianowicie ewidencji administracyjnej), na co zwraca uwagę orzecznictwo sądowe.⁶ Jednakże zameldowanie członka w przydzielonym lokalu ma znaczną wagę dowo-

² Takiego określenia używa SN w uchwale z dnia 30.XI.1974 r., zawierającej wytyczne wytyczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w zakresie podziału spółdzielczego prawa do lokalu (OSNCP 1971, nr 3, poz. 37).

³ Por. np. § 17 pkt 4 uchwały nr 281 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 1971 r. w sprawie zasad i realizacji finansowania uspołecznionego budownictwa mieszkaniowego (Mon. Pol. Nr 60, poz. 398) oraz uchwałę nr 135 Rady Ministrów z dnia 22 maja 1972 r. w sprawie nabywania uprawnień własnościowych do mieszkań spółdzielczych (Mon. Pol. Nr 30, poz. 166).

⁴ Informacje i Komunikaty CZSBM z 1972 r. nr 7/8, poz. 25.

⁵ Dz. U. z 1974 r. Nr 14, poz. 84.

⁶ Judykatura zajmuje się tą kwestią w następujących publikowanych orzeczeniach:

- a) w wyroku Sądu Wojewódzkiego dla m. st. Warszawy z dnia 18.I.1968 r. III Cr 2812/67, zamieszczonym w „Przeglądzie orzecznictwa i piśmiennictwa z zakresu prawa spółdzielczego” za rok 1967, poz. 29 z komentarzem A. Żabki,
- b) w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8.V.1970 r. I CR 208/69, zamieszczonym w OSNCP z 1971 r. nr 2, poz. 37 oraz w „Przeglądzie orzecznictwa i piśmiennictwa z zakresu prawa spółdzielczego” za rok 1970, poz. 8 z komentarzem W. Chrzanowskiego.

dową, gdyż stwarza domniemanie faktycznego zamieszkiwania,⁷ które — jak wynika z treści powołanego przepisu ustawy spółdzielczej — upoważnia członka do odnalezienia lokalu. Można jednak — mimo braku zameldowania na pobyt stały — wykazać fakt zamieszkania za pomocą innych dowodów. Jak wynika jednak z orzeczenia SN z dnia 8 maja 1970 r., samo przebywanie w lokalu w sytuacji, gdy zameldowanie na pobyt stały jest uzależnione od decyzji organów administracyjnych, nie wystarczy do przyjęcia oceny, że członek spełnił warunek ustawy umożliwiający mu zbycie lub odnalezienie przydzielonego mieszkania.

Warto dodać, że mówiąc o zamieszkaniu członka w przydzielonym lokalu, ustawa ma na myśli pierwsze zasiedlenie mieszkania po zakończeniu budowy⁸ bądź też, gdy prawo do lokalu już wygasło, zamieszkanie po ponownym dokonaniu przydziału lokalu przez spółdzielnię. W tych natomiast wypadkach, gdy prawo do lokalu uzyskano w sposób pochodny (czynność prawna, dziedziczenie, nabycie z licytacji), a więc gdy poprzednik mieszkał już w lokalu, a jego prawo nie wygasło, lecz przeszło na inną osobę, która została członkiem spółdzielni — warunek przewidziany w art. 147 § 5 ustawy będzie spełniony od razu.

Ponieważ ustawa spółdzielcza nie wspomina o wynajmie mieszkania typu „lokatorskiego” początkowo uważano, że jest ono niedopuszczalne. Wyrazem takiej interpretacji był m.in. przykładowy statut spółdzielni mieszkaniowej uchwalony przez Związek Spółdzielni Mieszkaniowych i Budowlanych w dniu 18 października 1961 r.⁹ Paragraf bowiem 14 ust. 3 tego statutu (pierwszego po wejściu w życie ustawy spółdzielczej z dnia 17.II.1961 r.) stwierdzał, że „członek nie ma prawa oddawania w najem przydzielonego mu mieszkania w całości lub w części”. Należy tu dodać, że w tym czasie obowiązywało prawo lokalowe z dnia 30 stycznia 1959 r.,¹⁰ które w art. 63 ust. 3 uzależniało możliwość wynajmowania i użyczenia lokali spółdzielczych od treści unormowań statutowych, wobec czego wynajęcie mieszkania „lokatorskiego” wbrew zakazom statutu należało oceniać w owym czasie jako nieważne (art. 58 § 1 k.c.).

W następnym statucie przykładowym spółdzielni mieszkaniowej, uchwalonym przez Centralny Związek Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego (CZSBM) w dniu 9 lipca 1966 r., przyjęto już odmienny punkt widzenia, dopuszczający możliwość wynajęcia całości lub części mieszkania „lokatorskiego” pod warunkiem uzyskania zgody właściwego organu spółdzielni lub organu związkowego.¹¹ Na wynajęcie części lokalu mógł wyrazić zgodę zarząd spółdzielni, który był również właściwy do udzielania zezwoleń na wynajem całości mieszkania w ściśle określonych wypadkach, takich np., jak czasowy wyjazd za granicę, wyjazd okresowy na studia, na leczenie itp. W innych ważnych wypadkach na wynajem całego lokalu trzeba było uzyskać zgodę związku (CZSBM).

Podobne unormowania zawierają obecnie obowiązujące zasady statutowe oraz statut przykładowy spółdzielni mieszkaniowej lokatorsko-własnościowej, uchwa-

⁷ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. Nr 14, poz. 85) stwierdza w art. 4 ust. 2, że „zameldowanie w miejscu pobytu stałego lub czasowego stanowi dowód miejsca pobytu osoby, której dotyczy”.

⁸ Por. M. Gersdorf i J. Ignatowicz: Prawo spółdzielcze — Komentarz, Wyd. Prawn. 1966, str. 377—378, uwaga 9. J. Ignatowicz wyjaśnia tam, że „zastrzeżenie zamieszczone w art. 147 § 3 miało na celu zapobieganie spekulacji lokalami spółdzielczymi” oraz że „w przepisie tym mowa o pierwszym zamieszkaniu przez członka po zakończeniu budowy”.

⁹ Informacje i Komunikaty ZSMiB z 1961 r. nr 11/56, poz. 454, zał. 1.

¹⁰ Dz. U. z 1962 r. Nr 47, poz. 227.

¹¹ Informacje i Komunikaty CZSBM z 1966 r. nr 10, poz. 87, zał. 1.

lone przez CZSBM w kwietniu 1972 r.¹² Tekst § 7 zasad statutowych z 1972 r. jest następujący:

- „1. Członek może zajmować jeden lokal mieszkalny.
2. Członek, który zamieszkał w przydzielonym mu lokalu mieszkalnym, może uzyskać zezwolenie zarządu spółdzielni na oddanie w używanie lub najem części lub całości lokalu.
3. Zarząd spółdzielni udziela zezwolenia na oddanie w używanie bądź w najem całości lokalu mieszkalnego w szczególnie uzasadnionych przypadkach, jak na przykład:
 - 1) wyjazd służbowy za granicę,
 - 2) odbywanie służby wojskowej,
 - 3) wyjazd na studia do innej miejscowości,
 - 4) delegacja służbowa do innej miejscowości lub odbywanie kuracji połączonej z okresowym przebywaniem poza miejscem zamieszkania”.

Powyższe zasady dotyczą wszelkich lokali spółdzielczych, zarówno lokatorskich jak i własnościowych, jak również lokali w spółdzielczych zrzeszeniach budowy domów jednorodzinnych w okresie pomiędzy zakończeniem budowy domu a datą przewłaszczenia.¹³

O ile zasady te nie nasuwają formalnych zastrzeżeń w odniesieniu do mieszkań „lokatorskich” oraz uprawnień przyznanych statutem zrzeszenia budowy domów jednorodzinnych, gdyż ustawa spółdzielcza w ogóle nie reguluje tej materii, o tyle budzą one wątpliwości w stosunku do mieszkań typu „własnościowego”. W tym bowiem zakresie ograniczenia wprowadzone przez statut (zgoda zarządu i konieczność uzasadnienia przyczyn wynajmu) nie mają wyraźnego oparcia w ustawie, gdyż cyt. już wyżej art. 147 § 1 ustawy uzależnia możliwość odnajęcia lokalu „własnościowego” tylko od zamieszkania w nim członka, natomiast nie wspomina o potrzebie uzyskania zgody zarządu spółdzielni: ani też nie upoważnia do dalszego precyzowania warunków wynajmu w statucie (takie odesłanie do statutu ustawa zawiera m.in. w art. 144 § 3, w art. 135 § 3 i w art. 151 § 1). Z kolei odpadło od dnia 1 sierpnia 1974 r. upoważnienie do unormowania tej kwestii w drodze statutowej, wynikające z art. 63 ust. 3 poprzedniego prawa lokalowego.¹⁴ Obecnie prawo lokalowe z dnia 10 kwietnia 1974 r.¹⁵ nie zajmuje się w ogóle kwestią wynajmu mieszkań spółdzielczych, a ponadto — co mogłoby mieć znaczenie z praktycznego punktu widzenia — nie uzależnia wyłączenia lokalu spółdzielczego z dyspozycji administracyjnej od faktu zamieszkiwania w nim członka, jego dzieci lub rodziców, jak to czynił art. 6 ustawy wyłączeniowej z dnia 28 maja 1957 r.¹⁶, uchylonej przez nowe prawo lokalowe.

Rodzi się więc pytanie, czy statutowy warunek uzyskania zgody zarządu na wynajęcie mieszkania własnościowego jest obecnie prawnie skuteczny i czy jego

¹² Informacje i komunikaty CZSBM z 1972 r. nr 7/8, poz. 24 i 25.

¹³ Aczkolwiek ustawa spółdzielcza nie przewiduje w spółdzielczym zrzeszeniu budowy domów jednorodzinnych osobnego prawa do lokalu — co jest następstwem celu działalności tej spółdzielni, wyrażającego się w budowie domów dla członków, które przewłaszcza się na nich po zakończeniu inwestycji i dokonaniu rozliczeń (art. 135 § 4, art. 155—157 ustawy) — to jednak w okresie przejściowym statuty przyznają członkom zrzeszenia prawa zbliżone do przysługujących w spółdzielni budowlano-mieszaniowej.

¹⁴ Patrz: przypis 10.

¹⁵ Dz. U. Nr 14, poz. 84.

¹⁶ Ustawa z dnia 28 maja 1957 r. o wyłączeniu spod publicznej gospodarki lokalami domów jednorodzinnych oraz lokali w domach spółdzielni mieszkaniowych (Dz. U. z 1962 r. Nr 47, poz. 228). Ustawę tę uchylił art. 65 pkt 3 prawa lokalowego z dnia 12 kwietnia 1974 r. — z dniem 1 sierpnia 1974 r.

naruszenie może stanowić ważną podstawę do stosowania przez spółdzielnię środków organizacyjnych — z wykluczeniem ze spółdzielni włącznie. Na pytanie to daje wyraźną odpowiedź uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1976 r. III CZP 4/76, której brzmienie jest następujące:¹⁷

„Członek spółdzielni, któremu przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu typu własnościowego, może być wykluczony lub wykreślony ze spółdzielni na tej podstawie, że długotrwale nie korzysta ze swego lokalu osobiście lub swoich bliskich. Jeśli członek długotrwale wynajmował lokal za zgodą spółdzielni, przesłanką wykluczenia lub wykreślenia jest uprzednie cofnięcie zgody na najem i dalsze wynajmowanie lokalu przez członka, chyba że wyjątkowo szczególnie naganne postępowanie członka, związane z uzyskaniem zgody, uzasadnia wykluczenie bez jej cofnięcia (...).”

W uzasadnieniu tej uchwały czytamy m. in., że „dopuszczalność oddania w najem (...) całości lub części lokalu wynika z art. 147 § 5 ustawy o spółdzielniach. Wymóg zgody zarządu jest ograniczeniem statutowym. Niezachowanie tego wymogu nie pozbawia jednak umowy najmu skuteczności, stanowi jedynie o naruszeniu przez członka określonego wobec niej obowiązku statutowego. Umowa najmu lokalu mieszkalnego (przy zachowaniu powołanego art. 147 § 5) może być usprawiedliwiona po stronie członka spółdzielni (wynajmującego), któremu przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu typu własnościowego, szczególnymi okolicznościami (służbowy wyjazd za granicę, wyjazd na kurację itp.). W tym wypadku nawet najem »długotrwały« nie mógłby uzasadniać wykluczenia w określonych okolicznościach wtedy, gdyby wynajmujący zaniedbał uzyskania zgody spółdzielni. Natomiast najem »długotrwały«, pozbawiony dostatecznego usprawiedliwienia (...), może wskazywać na brak po jego stronie w ogóle potrzeby posiadania własnego mieszkania. Wyłączałoby to celowość dalszego pozostawiania danego członka w spółdzielni, której celem jest właśnie zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych swych członków. Gdyby zaś celem oddania lokalu w najem było nadto uzyskiwanie w tej drodze wysokich dochodów (z tytułu czynszu najmu), to takie postępowanie nie dałoby się pogodzić również z zasadami współzycia społecznego (których naruszenie może stanowić, zgodnie z art. 21 § 1 ustawy o spółdzielniach, ustawową przesłanką wykluczenia członka ze spółdzielni, uwzględniając stosunki spółdzielcze danego rodzaju). Nie zachodzi natomiast podstawa do wykluczenia członka spółdzielni, jeśli należący do niego lokal jest używany czasowo i nieodpłatnie przez jego bliskich w usprawiedliwionych konkretną sytuacją okolicznościach”.

Akceptując uregulowanie statutowe, uchwała Sądu Najwyższego nie wskazuje jednak podstawy prawnej, z której płynęłaby możliwość odmiennego, niż przyjęty w ustawie, określenia warunków najmu „własnościowego” mieszkania spółdzielczego. Sądząc z motywów uchwały, znaczenie opisanych norm statutu polega przede wszystkim na tym, że precyzuje on sytuacje faktyczne, w których nawet długotrwały najem nie będzie sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem samego prawa. Natomiast zgoda zarządu spółdzielni, która według statutu przesądza o dopuszczalności wynajmu, nie ma w oczach Sądu Najwyższego większego znaczenia. Jeśli zachodzą ważne przyczyny wynajęcia lokalu, to brak zgody zarządu nie może sam przez się prowadzić do wykluczenia, natomiast w pewnych sytuacjach samo posiadanie zgody na wynajem nie tamuje — zdaniem Sądu Najwyższego — możliwości pozbawienia członkostwa.

Przedstawione poglądy Sądu Najwyższego budzą nieco wątpliwości, zwłaszcza natury formalnej. Trudno zwłaszcza podzielić zapatrywanie o możliwości wyklu-

¹⁷ Por. OSNCP 1976, nr 9, poz. 186.

czenia członka, który uzyskał zgodę zarządu na wynajem lokalu, bez wprzódniego cofnięcia mu tej zgody, nawet gdy wyjednanie jej nastąpiło w warunkach szczególnie nagannych. Napisanie krótkiego pisma informującego członka o cofnięciu zgody na odnajęcie lokalu trudno uznać za obowiązek nadmiernie obciążający spółdzielnię, stwarza natomiast jasność sytuacji, która w stosunkach między członkami a spółdzielnią jest szczególnie pożądana tak ze względów merytorycznych jak i dowodowych.

Zajmując się kwestią skutków organizacyjnych długotrwałego wynajmowania lokalu spółdzielczego, Sąd Najwyższy nie wyjaśnił także, czy jego zdaniem odnajęcie części lokalu własnościowego bez zgody zarządu spółdzielni, przewidzianej statutem, może prowadzić do wykluczenia. Obowiązek uzyskania takiej zgody dotyczy bowiem dwu sytuacji: odnajęcia całości lokalu oraz odnajęcia jego części (np. jednego pokoju). O ile w pierwszym przypadku istnieje pewna analogia do konstrukcji przyjętej w art. 24 prawa lokalowego, o tyle konieczność wyjednania zgody na odnajęcie części lokalu pozostaje w sprzeczności z zasadami, jakie są przyjęte w stosunku do najemców lokali „kwaterunkowych”. Najemca „kwaterunkowy” bowiem może odnająć czy użyczyć część przydzielonego mu mieszkania, nie pytając nikogo o zgodę, chyba że zamieszkuje w lokalu wspólnym (art. 29 ust. 3, art. 33 ust. 1 prawa lokalowego). Najemca zaś lokalu nie podlegającego szczególnemu trybowi najmu może odnająć czy użyczyć część przydzielonego mu mieszkania, nie pytając nikogo o zabrania (art. 668 § 1 k.c.). Jak więc z tego wynika, sytuacja członka spółdzielni, który w świetle statutu zawsze musi zabiegać o zgodę na wynajem, jest relatywnie gorsza niż najemcy, co skądinąd trudno zrozumieć zważywszy, że spółdzielcze prawo do lokalu jest „mocniejszą” formą prawną korzystania z lokalu niż umowa najmu, a w odniesieniu do lokali „własnościowych” możliwość wynajmu wyraźnie gwarantuje mu ustawa.

Reasumując, wyrażam przekonanie, że stosowanie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1976 r. wymagać będzie zarówno od sądów jak i organów spółdzielczych znacznego umiaru i musi być poprzedzone wyjątkowo wnikliwą oceną sytuacji.

JERZY NOWAKOWSKI

Kilka uwag na temat art. 135 k.k.

Zdaniem autora, mimo ogólnego spadku przestępczości liczba spraw tzw. aferowych, a wśród nich również spraw z art. 135 k.k., nie maleje. Poza tym stosunkowo niedawne przystąpienie do sądenia spraw o przestępstwie z art. 135 k.k. oraz brak orzecznictwa Sądu Najwyższego na tle tego przepisu rodzi szereg problemów, z których kilka artykuł sygnalizuje.

Interesujące dane, które zostały opublikowane w III części „Statystyki Sądowej” (wydawnictwo Ministerstwa Sprawiedliwości), wskazują na społecznie pozytywne zjawisko pokąsnego spadku liczby przestępstw w ostatnich 5 latach, obejmujących okres 1971—1975.